

Den sidste henrettelse på Langeland

Kører man fra Rudkøbing ad Spodsbjergvej ud forbi Skrøbelev Centret, passerer man umiddelbart efter centret en mindesten, der bærer følgende indskrift:

" Her på Skrøbelev Hede laa Langelands Herreders Ting- og Rettersted. Sidste Tingdag 6.11.1784. Sidste Henrettelse 1834. Rejst af Langelands Hjemstavnsforening og Skrøbelev Sogneråd 1946."

Helt op til vor tid er beretningen om den sidste henrettelse på Langeland mundtligt blevet givet videre fra slægtled til slægtled. Rudkøbings første byarkivar, tandlæge Christian Kiilsgaard, nedskrev på grundlag af disse beretninger en version af begivenheden; de senere år har denne artikels forfatter kunnet føje yderligere enkeltheder til Kiilsgaards optegnelser, der forefindes på Rudkøbing byhistoriske arkiv. Den følgende historie, der tog sin begyndelse i efteråret 1833 og sluttede blodigt en forsommerdag i 1834, indeholder derfor stort set alt, hvad vi i dag ved om sagen.

Simmerbølle kirkebog oplyser, at den 19.oktober 1833 blev den 29-årige ungkarl Niels Larsen Pedersen, Tjenende på Bjerrebygård, viet til pigen Dorthe Helene Larsdatter, 27. År, der boede hos sin far, Lars Eskebæk, i Simmerbølle.

Niels Larsen Pedersen, der i daglig tale blev kaldt Niels Arendt, kom fra små kår, hvorimod Dorthe var gårdmandsdatter, og Niels har formodentlig ikke været særlig populær hos svigerforældrene på Eskebækgården - Dorthe giftede sig jo under sin stand, og Niels' rygte var ikke pletfrit; han var kendt som noget af en skørtejæger, men omtales ellers som både ædruelig og flittig.

Kort tid efter brylluppet nedkom Dorthe med en datter, så vi tager formodentlig ikke helt fejl, når vi finder årsagen til vielsen her. Af to onder havde man valgt det mindste - troede man. Dorthe blev i øvrigt boende med barnet hos sine forældre i Eskebækgården, medens Niels fortsatte sin tjeneste på Bjerrebygård.

Niels Arendt er måske også blevet halvvejs tvunget ind i ægteskabet. De følgende begivenheder viser ialtfald, at hans følelser for Dorthe ikke var, som man kunne forvente hos en nybagt ægtemand. Kort tid efter brylluppet kunne pigen Ellen Cathrine Jørgensen, der også tjente på Bjerrebygård, nemlig fortælle ham, at hun også ventede barn med ham.

Nu var gode råd dyre, og i denne ret pinlige situation fandt Niels nu ud af, at han faktisk hellere ville have Ellen end Dorthe som livsledsagerske. Det var Ellen naturligvis glad for, men så var der jo problemet med den overflødige kone, så de to besluttede, at den mest praktiske løsning på det ville være at slå hende ihjel. Det nemmeste ville sikkert være at give hende gift, og de følgende dage henvendte Niels sig derfor til flere bekendte og spurgte, om de lå inde med noget rottegift. Han forhørte sig ligeledes om, hvor meget der skulle til for at dræbe et menneske. Den nødvendige portion gift blev omsider fremskaffet - hvorfra ved vi ikke - og juledags morgen bød den kærlige ægtemand sin hustru et stykke smørrebrød, hvis ene ende var godt indsmurt i rottekrudt, efter han selv først havde bidt af den anden - ikke giftige - ende.

Dorthe spiste brødet, men bemærkede, at det ikke smagte godt. Niels tog nu varmt afsked med sin kone, der kort tid efter blev meget syg med kraftige opkastninger. Dagen efter havde hun det dog bedre, så da Niels 3. Juledag kom på besøg, kunne han konstatere, at hans mordforsøg var mislykkedes. Slaget syntes at være tabt i første omgang, men Niels mistede ikke modet. Han serverede hende nu en kop kaffe, godt rørt op med rottegift. Dorthe havde imidlertid ikke lyst til kaffe, så da Niels var gået, hældte hun den urørt tilbage i kedlen, hvorefter hun næste dag intetanende serverede den forgiftede kaffe opvarmet for sin mor. Den gamle kone blev frygtelig syg men overlevede også.

Ellen og Niels havde nu fundet ud af, at det var upraktisk med rottegift, så de bestemte sig for at skyde Dorthe. Nytårmorgen 1834 indfandt Niels sig i Eskebækgården med et gevær ladet med rævehagl. Han listede ind i køkkenet, hvorfra der førte en dør ind til dagligstuen, hvor hans kone sov med den lille pige. Han blev stående i døråbningen, men for at kunne få Dorthe op af sengen, så at han kunne få frit skud - og derved også kunne undgå at ramme barnet - havde han aftalt med Ellen, at hun skulle stå udenfor og kaste tørvebrokker mod stuevinduet. Da Dorthe som ventet rejste sig og forlod sengen for at se, hvad der støjede ved vinduet, skød Niels. Han ramte hende imidlertid kun i låret og i den ene hånd, og hun levede mange år derefter. Men nu kunne sagen ikke længere skjules, og Niels og Ellen blev arresteret.

Under de påfølgende forhør, kom de foregående mordforsøg frem i lyset. Sagen vakte stor opsigt, ikke alene på Langeland, men også udenø's og den blev kommenteret i flere aviser. Avisen DAGEN skrev således den 18.februar 1834 efter at have bragt et indgående referat af begivenhederne:

" Gid hans skrækkelige Eksempel blive advarende for mangen Vellystning, som hartad sætter høieste Ære i den Skjændsel, der var første Bevæggrund til denne ulykkelige Mands grumme Fremfærd mod sin ægtefælle."

Også retten må have ment, at der skulle gives et afskrækkende eksempel på, hvad der kan ske med ægtemænd, der vil slå deres koner ihjel. Den 26. Marts 1834 blev Niels Arendt dømt til døden ved halshugning, og Ellen fik livsvarigt tugthus.

Den senere skovrider E.W.Kruhoffer overværede et af retsmøderne og beskriver Niels som en mindre, bredskuldret Mand med sorte Haar og et skummelt ansigt.

Henrettelsen skulle finde sted ude ved Tingstedet på Skrøbelev Hede, men der var nogen vanskeligheder med formaliteterne, og da man mødte op den berammede dag, måtte henrettelsen udskydes, fordi man manglede nogle papirer. Men 8 dage efter mødte man igen, og denne gang måtte Niels Arendt af med hovedet.

Da dagen oprandt, blev han kørt fra arresten i Rudkøbing ud til retterstedet i en stiv vogn, siddende på sin egen ligkiste. Ved pladsen var der mødt en stor forsamling op, både børn og voksne. Borgervæbningen fra Rudkøbing med musikkorps var også tilsagt. Der blev spillet sørgemelodier, da henrettelsen var en sørgelig begivenhed, men da vognen med Niels svingede ind på pladsen, slog orkestret over i " Her kommer Jens med Fanen!".

Byfogeden i Rudkøbing, der havde ansvaret for, at det hele gik, som det skulle, havde været bange for, at man skulle forsøge at befri Niels. Så foruden borgervæbningen havde man udkommanderet karle fra Skrøbelev sogn, bevæbnet med forke og leer, og disse stod inderst omkring retterstedet. Rundt om stod så alle tilskuerne, men da der var mødt så mange, klatrede adskillige op i de store træer, som stod inde i tinghusets have, for bedre at kunne se.

Det var skik, at den henrettedes hoved blev vist frem for tilskuerne til skræk og advarsel, men da bøddelknægten løftede det afhuggede hoved op ved håret, var synet alligevel for stærkt for de gode langelændere. De besvimed på stribe, og folk drattede ned fra træerne som modne blommer i blæsevej.

Niels blev begravet i det ringeagtede sydvestre hjørne af Skrøbelev kirkegård, og kisten blev løftet over kirkegårdsdiget, da han som henrettet ikke måtte føres gennem indgangen til kirkegården. Den ulykkelige Ellen sad 20 år i tugthuset. Hun blev så benådet og henslæbte sine sidste år i fattiggården

i Tullebølle, hvor hun gik under øgenavnet " Ellen Tugthus ". Deres barns skæbne har ikke kunnet efterspores.

Af Byarkivar Jens Møllerup

(Artikel fra kirkebladet for Longelse-Fuglsbølle-Skrøbelev sogne december 1997)